

RELATIO XIII.

Prioris & secundæ Instantiæ, cum annexo Voto remissive.

Episcopus L. contra Annam de La V.

SUMMARIÆ.

- 1 Prefecti rationum, siue magistri computationum, non possunt valide contrahere, alienare, actionem instituere, &c. sine expressa constitutione sua maiestatis Imperialis.
- 2 Per lris contestationem quasi contrahimus.
- 3 Defacto suo quilibet interrogatus, debet ipsemet respondere suum factum, medio iuramento calumnie.
- 4 Iuramentum calumnieq; Principi, neq; pareri, neq; patrono, sine speciali mandato committi potest.
- 5 Contractus Principis & eius obligatio adstringit ipsius successorem in dignitate, eumq; obligat ad eius obseruantiam. Imo conuentio cum Principe nondum impleta, debet per successorem adimpleri. num. 6. 28. Ratio eius. nu. 29.
Licet etiam per persona alias non teneatur, si tamen contractus in eius vtilitate vertitur, obligatur. n. 7
- 6 Necessitas patriæ grauis & virgens, requirit festinationem & celeritatem.
- 7 Annus redditus perpetuus importat alienationem.
- 8 Reus tamdiu in sua negatione est fundatus, donec non constat intentio Actoris.
- 9 Defensores non tenentur ad respondendum super factis controuersis.
- 10 Contrahentium verba assertiua fidem non faciunt.
- 11 Pactum quod ex sua natura vituperatum est, non meretur executionem.
- 12 Resolutio partis non debet partibus communicari, sed calari, sicut dicitur testium.
- 13 Alienatio bonorum immobilium Ecclesiarum prohibita est. & u. 17. Limitatur. n. 18. 24. 33.
- 14 Princeps ad qua presumat dicitur.
- 15 Metus incommodorum & calumiarum, qua bellum consequi solent, habet necessitatem coactam & voluntatem contrariam.
- 16 Lex quare excipiat vtilitatem.
- 17 Princeps iure naturali tenetur ad defensionem patriæ, estq; maritus Reipublicæ. nu. 12.
- 18 Necessitatis tempore omnia sunt communia.
- 19 Pietas nulla maior, quam defensio patriæ.
- 20 Anima hominis vnica preciosior est vniuersis bonis temporalibus.
- 21 Iuramentum Principi restringitur tantum ad alienationem illicitam, non ad necessariam & vtilem.
- 22 Assertioni Principis & Capituli quare standum.
- 23 Orphanorum fauor est potior, quam fisci & Principis.
- 24 In solutionis dilatione inest etiam periculum.
- 25 Consensu Papa non opus, quando periculum est presens.

PRIMA instantia incipit coram Scabinis L. 22. Septem. Anno 70. Sententia lata ibid. 8.

Febr. Anno 72. Introdicitur appellatio coram Curialibus L. 18. Martii 72. Ibi fertur sententia confirmatoria prioris 9. Maii Anno 73. Appellatur ad Cameram 14. Maii Anno Eodem.

ACTA PRIMÆ INSTANTIÆ.

22. Septembr. Anno 70. Iohannes de F. Satteltes, attestatus est coram Villico & Scabinis L. se ad instantiam Domine Annæ V. viduæ Mathæi H. & suæ prolis, Iohannis & Mathæi, interposuisse arrestum super rectoria ad administrationem de H. spectante mensæ Episcopali, Domini Episcopi L. super omnibus bonis mobilibus & immobilibus, fructibus, prouentibus, &c. pertinentibus Receptorio & administrationi de H. & hoc in vim literarum obligatoriarum, quodque intimauit id Arrestum seruatio L. Receptorio de H. cum literis dictis obligatoriis, idq; vt sibi satisfiat secundum obligationem, inhibendo, ne alicui alteri ea bona exponeret vel solueret aliquid, nisi dictæ Annæ, sub pœna duplicationis debiti.

30. Octob. Idem Satteltes testatus est eodem modo, vt supra, quod intimarit & notificarit id Arrestum, & aliis ibidem nominatis: Et citarit d. Seruatium, ad videndum, bona arrestata adiudicari d. Annæ.

31. Octob. Idem testatur, quod dicta Anna citari fecit, tam Iohannem O. Procuratorem generalem Episcopi, quam d. Receptorem Seruatium, per Georgium S. & Ioann. P. Satellites, idque per omnes factum.

Comparuit pro Seruatio eius frater Arnoldus L. cum mandato, cum protestatione de nõ consentiendo: petens sibi communicari petitionem actricis, & obligationem.

Actrix dedit petitionem in scriptis, vna cum copiis literarum obligationis, vigore Arresti. Tenor Libelli: Agit Anna cum filiis, Ioh. & M. vigore arresti super d. rectoria impositi intimati d. Receptorio & Procuratori generali Episcopi, nec non debitoribus d. rectoriæ: Petunt solutionem iuxta contenta literarum obligatoriarum, de 400. florenis Brabantinis annuis: quolibet annum, 58. 59. vsque ad 69. inclusiue præteritis, saluo iusto calculo, aut in illius defectum petunt iuxta citationem ob hoc factam adiudicationem bonorum arrestatorum, vsque ad plenariam satisfactionem.

Hæcque omnia iuxta obligationes ob hoc factas & hic expeditas, sic reproductas: Petentes responsonem intimatorum.

Tenor obligationis: Georg. A. Episcopus L. Notum facimus omnibus & singulis: Quod ad significationes instantium practicarum contra nostram patriam, ad illam inopinato inuadendam, depopulando, deuastando, &c. Vnde ipsa in maximo periculo erat & necessitate;

ficq; ob hoc in congregatione statutum, in hac nostra ciuitate, die 18. Ian. Anno 52. conclusum, quod pro custodia patriæ, copiæ aliquot equitum simul & peditum colligi deberent, pro quorum intentione cõcordata est summa centum & quatuor millium florenõrum Brabantinorũ. Et ex quo collecta tam exprompre minutatim fieri non poterat. Nos his de causis vrgentissimis & plusquam necessariis, ad instantissimam deprecationem & rogatum deputatorum dictorum nostrorum statuum, atq; de consilio & assensu Dominorum nostri Capituli, consentimus & annuimus, vt nonnulli denarii vsque ad summam 32. millium florenõrum Brabantinorum anticipari & leuari deberent, pro redimilibus redivibus, pro 16. denario, super emolumentis atque fructib. mensæ nostræ Episcopalis, seu aliquib. mobilibus eiusdem. Et quia venerabilis Nobilis, dilectissimus Confrater noster N. Canonicus L. & Decanus F. tanquam tutor Iohannis & Matthæi, filiorum legitimorum Matthæi H. Dominicellam Annam, &c. & proximiores heredes ex parte Matthæi, eorum quondam patris, ad effectum supra dictum anticipauit & numerauit ad manus Magistri Iohan. W. Canonici & Scholastici d. Ecclesiæ, Cancellarii nostri, & Receptoris generalis ad hoc deputati atq; ordinati, summam sex millium quadringentorum florenõrum monetæ Brantiæ, viginti Stufferis pro quolibet floreno computatis, quæ soluta fuit atque deposita ad manus prædicti Receptoris, ad illam conuertendam & applicandam in vtilitatem & commodum dictæ patriæ. Constituimus dicto Tutori, pro lib. legitimis dicti Matthæi H. cessimus & transportauimus, ac per has præsentibus constituimus, cedimus & transportamus redditum annuum redimibilem, pro denario 16. (vt dictum est) quadringentorum florenõrum Brantiæ, viginti Stufferis Brantiæ pro quolibet floreno, sicut dictum est, computatis, soluendum & satisfaciendum, per nos & nostros successores, Episcopos Leodienses, duobus in terminis, videlicet de dimidio anno ad dimidium, incipiendo à dato præsentium, & sic annis singulis, tam diu, quam dicta summa præfato Tutori per nos, seu nostros successores integraliter & plenarie restituta non fuerit. Quem quidẽ redditum constituimus & assignauimus, constituimus & assignamus per præsentibus, super corpore, statu, & generalitate nostræ receptoriæ & administrationis de H. Et pro securitate dicti redditus atque canonibus annuis illius obligamus, pro nobis & nostris successoribus, ac præsentium tenore obligamus, dictam receptoriã & administrationem de H. fructus, proventus & emolumenta eiusdem, & quæcunq; bona illis pertinentia, mobilia & immobilia, &c. volumus & consentimus, vt in euentum d. Tutor,

vel lator præsentium, non essent ad eorum libitum & placitũ solati & contentati, ad quemlibet seu vtrumque dierum & terminorum, videlicet de ducentis florenis die vigesimo nono mensis Septembris proxime venturo, & aliis ducentis florenis, die 29. Martii Anno 1553. subsequenti, aut alias restituta supra dicta summa capitali dictus Tutor, &c. poterunt arrestari & detineri facere nostros Receptores, Factores, & Deputatores, negotiorum Gestores & Commissarios, seu per nos & nostros successores deputandos in prædictam nostram receptoriam, vel administrationem de H. in quocunq; loco seu oppido id sit, tam in nostra patria, quam extra, etiam pendentibus liberis nundinis, vel alias, ac eos facere duci nostris expensis atque sumptibus ad talia loca, quæ magis placebunt dicto Tutori, &c. In quibus locis tenebuntur, quilibet in suo statu manere, & arrestum sustinere nostris sumptibus & expensis, tam diu, seu donec dicta summa seu summa, pro quibus detinebuntur, solutæ sunt atque satisfactæ prædicto Tutori, &c. Et si ei, vel eis placeat, poterunt inuadere fructus, emolumenta, bona mobilia & immobilia, atq; pertinentia d. receptoriæ, & eo casu facere illos capi, & ad manus Iusticiarum deponi, sub quibus comperientur, & per huiusmodi iustitias faciant illa diuendi, & auctioni exponi, sub ea forma & modo, quibus consuetum est vendere & exponere auctioni talia bona. Nec poterit nobis eo casu seruire, iuuare vel prodesse consuetudo, stylus & vsus dictæ nostræ patriæ, seu alterius vicinæ, vbi ea bona reperiuntur. Hoc est etiam, quod non possunt vendi, vel venditioni exponi, via legis vel iustitiæ aliqua bona immobilia & hereditaria obligata & hypothecata per literas, datas & recognitas extraiudicialiter, seu ex locis vel instantiis, à quibus dicta hereditas & bona mobilia siue mouentia, nisi heredes possessores eorum faciant, legis operationes siue transportus tales, atque conuenit coram curiis & iustitiis, vnde mouentur: cui siquidem legi & consuetudini vsuque, & omni eo, quod in vim illius nobis posset valere, prodesse & adiuuare, ad vitandam venditionem & distractionem nostrorum bonorum immobilium & hereditariorum. Nos nostra propria voluntate, & sponte, in fauorem dictæ asscuracionis renunciamus, & per præsentibus renunciamus plenarie, ac ex integro, & vltra hoc omnibus priuilegiis & exemptionibus, generaliterque omni eo, quod de iure vel consuetudine per statuta vel alias iuuare nos posset, atque seruire ad effectum præsentis obligationis impediendum. Et specialiter dicenti, generalem renuntiationem non valere, nisi præcederet specialis. Mandamus ob hoc & præcipimus nostro Receptor, præfati & futuro in d. H. quatenus cum tangit, quatenus ipse

ipse iuxta presentem nostram obligationem soluat 400. florenos Brabant. dictis diebus & terminis, citra aliquod impedimentum, dilationem, vel appositionem. Rogamus & requirimus idcirco venerabiles nobis dilectos & charos confratres nostros, Decanum & Capitulum nostrae Ecclesiae, quatenus consideratis rationibus hic ante declaratis, ipsis placeat annuere, ratificare, approbare & confirmare hanc nostram obligationem, per eorum literas & sigilla per praesentes transfixas, nostro proprio nomine signatas, & per appensionem sigilli nostri secreti pro re firma atque stabili corroboratas.

Datum L. sub nostris, nomine & sigillo secreto 20. Jun. Anno 52. Subscriptum manu Episcopi, & summi Secretarii.

TENOR CONSENSVS CAPITULI L. Ecclesiae.

Nos Decanus & Capitulum Ecclesiae L. notum facimus omnibus, quod ex necessitatibus vrin literis obligatoris, quibus haec transfixae D. Episcopi facta sit constitutio, cessio atque transportus reditus redimibilis, &c. super d. receptoria, I. H. tanquam Tutori, &c. Quantum in nobis est, & ad nos spectat, sub beneplacito atque approbatione sanctae sedis Apostolicae, quatenus opus est, laudamus, confirmamus, acceptamus & approbamus, perque has praesentes laudamus, acceptamus, promittentes praedicto nostro Confratri, nomine quo supra, quod si (quod Deus auertat) contingeret, praedictum Dn. Reverendis. morte vit. in terminare, antequam d. reditum redemisset, siue debuisset facere, dictam constitutionem, cessionem atque transportum d. reditus per suum successorem futurum Episcopum ratificare, proq; bono, firmo & stabili tenere & instabilire, absq; aliqua contrauentione, vlllo vnquam tempore in contrarium facti.

In cuius rei testimonium nos huic praesenti nostro transfixo appendi fecimus sigillum ad causas nostrae Ecclesiae, sub Anno 1552. 20. Jun. Subscriptum sic: De mandato honorabilissimorum Dominorum theorum, Decani & Capituli supra dicti.

Walterus G. Notarius.

Tenor scripti a Camera computatoria missi & producti: Causa praesenti reposita ad deliberandum, Camerae computationum gratia sua Reverend. consideratoque, quod praefata sua gratia Reverend. non ratificet contractum per suum praedecessorem factum. Imo quod non constar, mensam Episcopalem profectum accepisse ex denariis, qui erant expositi per representantes quondam Matthiam H. ordinatum fuit Procuratori generali, vt causa defensionem susciperet coram Scabinis Leodiensibus,

faceretque dictam representantibus negationem. Actum 28. Octob. Anno 70. (Ioh. V.

De Mandato expresso Camerae computationum

20. Nouemb. Interlocur. Comperimus praesentem Commissionem Procuratoris generalis sufficientem.

21. Nouemb. Actor dat rationes, seu propositiones. Tenor: Iure notorium esse, praefectos computationum, siue magistrorum computationum non posse valide contrahere, alienare, actione, instituere, contestari litem. Per litis enim contestationem, quasi contrahimus, l. 3. s. idem scribit de pecul. sine expressa constitutione suae Maiestatis Imperialis, quam in eorum officio representant, vt l. 1. de offic. Procur. Caesar. Sic & iure cautum, quod quilibet de suo facto interrogatus, debet ipsemet respondere suum factum, medio calumniae iuramento. Sic tale iuramentum neque Principi, neque Parenti, neque Patrono committi potest, l. quoties de iur. iur. sine speciali mandato. ideo non esse licitum, Magistrum computationum Camerae suae gratiae Reverendissimae Principis inferioris contrahere, actionem instituere, neque debito alieno, hocque nomine gratiae suae praecedente constitutione sub signata manu aut sigillo. Ideo constitutionem dicti Procuratoris generalis esse impertinentem & insufficientem, argumentando a maiori ad minus, l. qui indignus. ff. de Senator. Considerato, quod die constitutionis sit negatio reditus nomine Episcopi, licet Decanus & Capitulum consenserint, vt in iis literis habetur. Praemissis attentis sustineri, quod de magis sufficienti mandato Episcopi docendum sit. Concludunt & petunt, protestando, prout est stylis, petentes expensas.

28. Octob. Ordinatio pro Procuratore generali. Tenor: Receptorem L. & Procuratorem generalem ideo suscepisse; quia fuerint citati, & Episcopus nunquam ratificavit factum sui praedecessoris, ideo eos habuisse in mandatis, vt denegarent intentionem agentis.

23. Nouembr. Episcopus, praesentibus. Cancellario & aliis hominibus sui priuati consilii, ordinavit & praecipit Procuratori sup generali, vt suo nomine defenderet, suo consensu & consilio Aduocatorum suorum, sicut pro ratione imperitetur faciendum. Factum in loco priuati consilii Episcop. die & anno supra dicto.

28. Nouembr. datur Tenor Constitutionis Arnoldi de L. fratris Receptoris: Est generalis forma, non sufficeret in Camera; quia speciales & praecipuae clausulae deficiunt.

1. Decembr. Procurator generalis confessus est, & recognouit sigillum Episcopi antecessoris, & confirmationem Capituli.

Item quod d. Seruatius sit Receptor de H. Item, quod denarii in literis eiusdem contenti applicati fuerint in utilitatem patriae. Aduersarius hoc acceptat pro confesso.

5. Ian.

5. Ianuar. Anno 71. Proponit Actrix & Confortes. Tenor: Ad demonstrandum Receptorum generalem non esse fundatum ad faciendam negationem Actricis: Sed quod petitio eius est liquida, & sic arrestum super administratione vel receptoria est legitimum, & ob hoc res parata executionis.

Sic vero Procurator generalis velit de hoc excipere, tunc dicit & proponit, ut sequitur.

Primo: quod cum pro redemptione & extinctione 3000. fl. Brabant. reditus, quos habebant super dominio de F. 6000. flor. Brab. restituta fuerunt, ac deposita ad manus Iohannis H. Canonici L. & Decani F. ubi Patruum & Tutori dictarum prolium & minorennium, ad finem illa rursus in utilitatem ipsorum reapplicandi, ut sit usus fructus matris, & utilitas prolium.

Secundo: Eo tempore Episcopus à Gallis, videlicet Anno 52. inuasus, coactus fuit colligere armigeros pro tuitione patriæ.

Tertio: Existente igitur Episcopo pecunia destituta, & intelligente d. H. eam pecuniam habere, & quod alias non posset recuperare, requisivit eum ad habendum 6600. fl. Brab. qui ad hoc fuerunt numerati & deliberati, & huiusmodi pecunia applicata & in sumpta in utilitatem dictæ suæ gratiæ, & eiusdem patriæ, ut est confessus ipsemet Procurator, dicens, quod deberet haberi recursus ad status patriæ.

Quarto: Pro qua summa, tractato prius diligenter super eo cum Capitulo, uti tali casu decet, & communicata re, conclusioque & arrestato, ipse cessit & transportavit in profectum & utilitatem Actricis 400. fl. reditus redimibiles pro denario sedecimo, affectando & obligando ad huiusmodi effectum receptoriam de H. emolumenta que siue proventus illius, pertinentes mensæ Episcopali L.

Quinto: Sic quod addita sunt conditiones & clausulæ tales, quod in defectum solutionis vidua & liberi possint sine aliqua cōradictione in arrestum ponere & designare omnia bona & proventus ad dictam Receptoriam pertinentia, quodque maius est, apprehendere, & corporaliter scizire corpus ipsius Receptoris, usque ad integram satisfactōnem Canonum & retardatorum præacti reditus.

Sexto: Quæ siquidem cessio, transportus & obligatio, ut per literas constitutionis apparet, quæ ad manus vestras depositæ, confirmata fuit, ratificataque & approbata, ut promissum est per capitulum.

Septimo: Et quia transfixum literarum per capitulum sigillatum & recognitum, committit hoc attentius ponderare: Item promissiones, quod post mortem Episcopi Georgii velint facere per Episcopos futuros ratificari.

8. Quo tempore modernus Episcopus erat

Decanus, & sic promissus & confirmator una cum ceteris. Ideo contra factum proprium venire non potest.

9. Quia vero contractus Principis & eius & obligatio adstringit ipsius successorem in dignitate, & eum obligat ad eius observantiam, c. 1. ibi Canon de probat. Bald in l. digna vox. C. de le. & alii ibidem: Luc. de Penna in l. 2. verb. solus secundum. C. de fundo rei priuat. lib. 11.

10. Imo conuentio & cum Principe nondum impleta, debet per successorem adimpleri, Isf. consil. 1. lib. 3. A fortiori igitur debet Episcopus, qui tunc fuit Decanus consensit & confirmavit, stare contractui.

11. Notandum etiam, quod pecunia in utilitatem patriæ est versa, & sic successor tenetur.

12. Licet enim persona & alias non teneatur, si tamen contractus in eius utilitatem vertitur, obligatur, l. cunctas. de reb. credit. c. quod quibusdam. de fideiuss.

13. Nec potest obiici, quod is contractus per sedem Apostolicam non est approbatus; quia grauis & vrgens necessitas patriæ & requirit festinationem & accelerationem. Quo casu non requiritur talis consensus, Prator. Gerard. à patria, sig. 100. Zabarell. in Clement. 1. de reb. Eccl. s. non al. q. 20.

14. Prout etiam considerandum, quod Episcopus sui antecessoris testamentarius executor fuit, quod & acceptavit. Ersi itaque d. causæ cessarent: tamen non esset fundatus in sua negatione, cum tanquam executor representet personam quondam Domini ab A.

Cum igitur d. pecunia spectet ad orphans, tenebitur non tantum summam principalis, verum etiã omnia damna & interesse, quæ taxari debent ad rationem vsuræ pupillaris, quæ est centesima, hoc est, ad rationem 8. per 100. l. qui semel. ff. de neg. gest. l. Tutor qui reprobium. §. quodam. de administ. tut. l. nuper existimo. eod. tit. Id quod multo altius ascenderet, quam reditus controuersus.

Ad hæc contractus cum Principe plus habet efficacitæ, quam instrumentum guaranteeatum, quod habet executionem paratam, & eos obligat, quod aliud instrumentum non obligaret. Multo ergo magis & hic contractus executionem paratam habere debet, & successores adstringere. Concludit Actrix, ut supra, petitque expensas.

10. Ianuarii Procurator generalis dedit responsionem, Tenor: dicunt Procurator & Receptor in alienatione bonorum Ecclesiasticorum plura esse requisita: scilicet, quod sub sit causa legitima: Quando capitulum ad hoc habita iquod interesse, interuenit tractatus aut deliberatio competens. Et finaliter, ut solentinitas de iure Canonico requisita sint in eo observata, ut decreto superioris, vel Sanctæ

sedis, &c. talis alienatio confirmata sit. Cessante aliqua ex his, contractus tales alienationis sint nullius effectus, & ex his nulla competat actio.

9. Item notorium, quod annuus reditus ꝛ perpetuus importet alienationem, vt in tit. de reb. Eccl. non alien. lib. 6. Nec debet Iudex aliquis approbationis decretum interponere tali alienationi, siue sit hypothece, locationis longi temporis, redditionis vel feudationis, nisi ipsi appareat de rebus supra dictis, vti dispositum est, in extrauag. ambrosiana. de reb. Eccl. non alienandis. Tanto minus igitur potest Iudex pronuntiare pro valore talis modi alienationis, præcipue autem secularis, quando auctoritate Apostolica non est decretum aliquod super valore talis alienationis interpositum, cum causæ etiam cognitione. Ex quo Iudex secularis nullo modo est Iudex competens talis questionis, verum illi est prohibitum tam directe, quam indirecte, contractum huiusmodi approbare. Scriptis autem suis Actrix allegat plures causas, in facto consistentes, quibus vult iustificare acquisitionem redditus controuersi, & faretur difficultatem eius præstationis.

Negationem Reorum esse fundatam, quia nunquam constabit nummos peruenisse ad manus Episcopi Georgii, nec conuersum vnicum Stufferum in commodum Episcopatus, vel eius mensæ. Collectionem militum Anno 54. non fuisse sufficientem causam ad alienandum de mensa Episcopali, cum eo tempore in hunc vltim sufficientiam subsidia per Episcopatum sine collecta. Imo posse Prælatum Ecclesiasticum cõtauenire suo proprio facto. Cum autem Actrix non intendit ultra iustificare suam intentionem, quam factum potest Procurator ferre, vt per Iudices, assumptis Iurisconsultis, causæ huius de finitio fiat.

17. Ianuar. Actrix dicit: Quod Procurator generalis debeat respondere amplius 2. & 3. articulis eius propositionis, videlicet, an non bene credant, quod dict. 6000. & 600. floreni Brabant. per Iohannem H. fuerunt numerari Commissariis & deputatis, & an ea summa applicata sit pro tuitione patriæ L. Hoc negato, petit se ad probandum admitti.

19. Ianuar. Procurator generalis dicit: Actricem præsupponere in suo scripto proximo, quod sua præsentio non sit clara & liquida, id eoque intendere eam probare. Cum itaque Reus tamdiu sit fundatus in ꝛ sua negatione, donec non constet intentio Actricis, præsentia in literis, eo etiam magis, cum plura facta debeant iustificari: Ideo defensores ꝛ non tenentur ad respondendum super factis controuersis.

23. Ianuarii Actrix replicat. Cum iam pridem per Iudices ordinatum fuerit, vt Actrix

suas daret rationes, quare Rei in sua negatione non sint fundati? Actricem hoc præstitisse, sed Reos tantum ad fugandam Actricem subterfugia querere, ne soluant. Adhuc petit, vt 2. & 3. articulis plene respondeatur, videlicet, an pecunia numerata & accepta fuerit ad vsus, vt supra? Et tale periculum tunc extiterit; quia ad prædictos duos articulos respondere detrectant; quia vident, his probatis, finem liti per hoc esse factum, & causæ merita in his residere. Cum que petiti sint articuli, ideo eis respondendum. Qui enim vult antecedens, is & ad consequens tenetur. Si Rei velint recte respondere, statim fatebuntur articulos esse veros. Et si negarent, statim leuato pede probantur. Hodie igitur cum constet, hodie agatur, l. 2. vt legat. & fideicommiss. nom. Petit satis responderi, vel ad probandum admitti.

6. Febr. interloquitur Iudex, vt ad proximam diem Lunæ prædictis articulis respondeatur.

12. Februar. Procurator generalis responder. 2. & 3. articulis, videlicet, quod denarii in prædictis articulis tacti non fuerunt expositi tempore administrationis, gratiæ suæ Reuerendissimæ modernæ, quod que ipse informatus per auditores Camera computationum, dictæ suæ gratiæ. An forsitan aliqua computationes huiusmodi denariorum reddita forent? Non comperit, quod vel in Camera computationum, nec in Cancellaria suæ gratiæ inueniantur aliqua computationes factæ huiusmodi denariorum. Et idcirco iustam habet causam ignorantie, vbi vel ad quem finem tales denarii fuerint applicati, se referens ad hoc, quod præfata Actrix de eo faceret constare, nec ulterius potest quicquam ea de re credere.

Sequitur consilium & resolutio Iurisprudentum.

Summa: Reum fuisse in allegatione fundatum, & nihilominus Actricem ad probandum admittendum esse. Quodque Reus fundatus in negotiatione, facit, quia instrumentum, cuius executio petitur, insufficienti videbatur. Nam verba assertiua contrahentium, fidem ꝛ non faciunt, Franc. c. 1. nu. 4. de reb. Eccl. non alien. & ibid. Zabarell. q. 3. dum non constat de euidenti necessitate & utilitate Ecclesiæ, vt requiritur, c. sine exceptione. 12. q. 2. Neque itidem de tractu primo. Episcopus dum alienauit & rogauit capitulum, vt approber, nec de consensu superioris apparet, quæ tunc præsertim requiruntur, quando agitur de alienandis bonis, quæ Episcopus habet in capitulo separatim, Franc. d. c. 1. num. 20. & ibid. Propos. d. c. sine exceptione. nu. 13. & 14.

Contractus autem inualiditate seu nullitate præsupposita, præceptum guarantee quoque nullum

nullum est, *Castr. in l. fin. de constit. Bald. in l. si absens. num. 11. si certum per. Et in l. hac edictali. num. 6* Est enim præceptum illud accessorium. Ideoq; illo corruente, corruit, *Bald. in l. si non sortem. §. videbit. de condict. indeb.* Nec Episcopus potuit renunciare eiusmodi exceptionibus in præiudicium Ecclesiæ. Item, exceptio ex ipso contractu oriens, potest guarentigiæ opponi, *Bald. d. §. videbit. vers. sed an poteris.* Et pacto exceptionis pertinentis, exceptio eidem obiici potest; quia non tam exceptio est, quam nullitatis deiectione, *Bald. d. loco vers. sed quid. de except.* Item
 23 pactum, quod † ex sua natura vituperatum est, non meretur executionem, *Bald. ibid. in fin.* Sequitur, recte negatum.

Sed quod Actrix ad probandum sit admitenda, mouet, quod validitas Actus allegatur & probatio offertur. Ideo executio eatenus differenda, donec iudici de his liquet, *Bald. in l. cum Testamento, in fin. C. de testament. manumitt.* Ideo Actores ad ordinarium ordinem iudiciorum non arctandos, præsertim vigore instrumenti. *Subscripserunt N. F. & I. M.*

17. Februarii Actrix dat nomina testium. Item 28. Februar. adduntur & nonnulli alii testes.

26. Febr. Dantur Interrogatoria.

Tenor.

1. An testes habeant notitiam, quod denarii numerati fuerint, per quem, & quis receperit.

2. An non verum, quod Episcopus ne obulum in suam vtilitatem conuertit.

3. An non verum, quod ex his pecuniis non sint acquisita bona aliqua, pro mensa Episcopi, nec ex his ea meliorata.

4. Ad quem finem & effectum sint applicati.

5. Anne verum, quod pro defensione patriæ contra Gallos, status concordarunt in subsidium leuandum An. 52. centum quatuor millia flor. Brabantinorum. Et Anno 55. adhuc 52. millia flor. Brab.

6. Annon omnes expensæ factæ anno 52. 53. 54. occasione illius belli excesserunt summam centum quinquaginta millia florenorum.

7. Anne huiusmodi subsidia leuata & collecta fuerunt iuxta prædicta concordata.

8. Anne huiusmodi sufficientia fuerunt pro expensis illius belli.

9. Ex cuius ordinatione prædicti denarii soluti fuerint, & expositi, & an Capitulum L. Nobiles, Ciuitas & oppida desuper ordinauerunt, per eos, vel eorum deputatos.

10. An de huiusmodi denariis aliqui computus facti fuerint, & coram quibus.

11. Qualem auctoritatem seu commissionem quilibet auditorum habebat, & tales com-

putationes conclusæ & signatæ fuerunt, & per quem?

12. Ad qualem summam redeunt restantiæ prædicti subsidii, annorum 52. 53. quæ nondum sunt solutæ, per eos, qui ad eas tenentur.

13. An non Episcopus Georgius, &c. moriens reliquit diuitem hereditatem, de qua eius heres magnopere profecit. Imo ultra 40. 50. vel 80. millia flor. Brab.

14. An non Episcopi L. sicut & d. Georgius, capitulariter iurent de non alienando aliqua bona immobilia mensæ Episcopalis.

15. An non etiam reiterent hoc idem iuramentum, recipiendo cōsecrationem ad dignitatem & ordinem Episcopalem.

16. Vt testes dicant causam scientiæ.

1. Martii examinantur testes præsentem F. Scabino L. Quorum depositiones tamen huc ponere non est huius instituti.

19. Martii, & postmodum sæpius præfiguratur partibus aliquot termini ad producendum & deducendum sua iura, quæ habent.

10. Jun. Actrix dat clausulas & extractum ex quodam volumine papyraceo scripto, quod Ioh. W. Cancellarius deposuit: *ut ibi.*

Sequitur resolutio Actricis contra Procuretores generalem. Nota: quod patris resolutio † non debet partibus communicari, sed celari, 14 sicut dicta testium.

TENOR RESOLUTIONIS.

Ex actis comperisse hostium incursum in ditionem L. tempore contractus, sic, vt necessitas præsens fuerit conficiendæ pecuniæ. Comperisse etiam, patriæ defensionem pertinere ad Ordines, Status, & Principem, & pecuniam ad exercitum colligendum impensam esse. Subsistente ea necessitate potuisse sine dubio pecuniam colligi, etiam sub onere annui redditus, idque per Principem, cuius plurimum intererat, totam ditionem conferuari, sic vt ex capite istius interesse (argumento eorum, quæ *Molin. in tract. vsur. q. 38. nu. 290. & arg. l. aliquando si meliori. ad SC. Velleian.*) totamque alioquin communiter ad omnes pertinebat obligationem in se suscipere, & bona sua Ecclesiastica † oppignorare, nullis adhibitis solemnitatibus potuerunt. Nec videretur requiri alia necessitatis probatio ad ipsum bellum præsens, cum & insolitus hostium incursum necessitatem præsupponat, quibus velut extraordinariis oneribus Principis thesaurus sufficere non præsumitur. Et quod dicta pecunia parata Principem locupletem præsumi, nõ aliter † quam ad consuetam & ordinariam onera referri potest. Saltem præfenti facto non recte applicabitur propter immensitatem pecuniæ, quæ ad defensionem tam amplæ & latæ ditionis requiritur.

Posito tamen, Princeps sufficientem pecuniam

niam habuerit, nihilominus ad sustinendum obligationem presumptionis necessitatis, quæ ex tante sufficit, & creditorem in tanto periculo subueniente securum facit.

Monent me præmissæ rationes, vt obligationis controuersæ nullitates non recte obici existimem.

Subscriptum à Ioh. M.

RESOLUTIONIS IOH. F. TENOR.

Quoniam in hac materia alienationis seu hypothece per A. vtriusque partis patroni cautelarum resolverint omnia, vt nihil addi possit: tamen requisitus vult ostendere Episcopum obstringi, adeoque manuum obiectioni contractus seu obligationis ei in bonis Episcopalibus factæ suum cursum relinquere debere, nisi Princeps reditus, Canones decursos persoluerit. Nam licet tam leges, quam Canonibus prohibeant alienationem bonorum immobilium Ecclesiasticorum, l. iubemus. C. de SS. Ecclesiis. Auth. de non alienand. vel permut. c. nulli & tot. tit. de reb. Eccles. non alien. c. sine exceptione. 12. q. 2. c. 1. & 2. d. tit. in 6. Nec pignori dari possint, d. c. nulli. l. sancimus. de reb. Eccles. non alien. Nec longo locationis titulo, c. fin. d. tit. Secus tamen vbi necessitas existit, Gl. in d. c. 1. Vel Ecclesiæ utilitas, aut rei pietas, quorum alterum subesse sufficit, l. sancimus. C. de SS. Eccles.

Item iure bellum præsens atque imminens, quoad metum iustum creandum (l. i. quod met. caus.) necessitatem attulisse Ecclesiæ seu Prælati pecuniæ vndiquaque contrahendæ, & ex mobilium Ecclesiasticorum hypothece.

Hinc patet, quod metus in commodorum & calamitatum, quæ bellum consequi solent, puta captiuitatis, seruitutis, d. l. ex hoc iure. l. 3. quod vi metusve causa. Amissionis fortunarum, d. l. 3. Cruciatu corporis, l. isti d. tit. vitæ nostræ & nostrorum, vt iam, habet necessitatem coactam, & contrariam voluntatem, l. i. quod met. caus. l. 1. C. de locat. §. n. 15. quibus rebus recontrah. obl. Quia fuit fatalis, non culpa quæ sita. Bore. decis. 44. num. 27. Et facit licitum, quod alias illicitum; quia non habet legem. Prohibita alienatio, siue à lege, siue ab homine, non intelligitur alienatio necessaria, l. peto. §. præklam. ibi Dd. de legat. 2. l. 2. ibi Dd. & Gl. Cod. de fund. dotat.

Vtilitatem vero excipit Lex, ¶ ne id, quod fauore sententiæ optima ratione constitutum esset, duriore interpretatione trahatur ad eius dependium, l. quod fauore, S. C. de ll. Et principem iure naturali teneri ad defensionem patriæ, l. vi parentibus. de iust. & iure. Et est Princeps ¶ maritimus Reipubl. Lucas de Penna in l. quicumque. Cod. de omni agro deserto. lib. II. Ergo vt uxorem defendit maritus, ita etiam magistratus defendere Rempublicam tenetur. §. petitur. Inst. de

iniur. Ideo à subditis exiguntur collectæ. Chassan. ad consuetud. Burg. tit. des iustices. §. 4. Moueat etiam Principem honestatis & existimationis ratio, argumento, l. Neos Proculo. de verb. & rer. signif. Et debet princeps studiosior esse ad conseruationem publici boni, quam rerum priuatarum, leg. 2. ad l. Rhod. de iactu.

Et tempore necessitatis ¶ omnia sunt communia, possunt etiam monasteria & sacræ ædes per ciues sine periculo diffici, si ex his ciuitati periculum immineat, Petr. Jac. in tract. tit. de resect. muror. Si ergo tota alienari potest, multo magis hypothece potest. Sic etiam ¶ pro pietate, fame, vel redemptione captiuorum, 2. 1. q. 2. c. sancimus. de SS. Ecclesiis.

Sed nulla maior pietas, quam ¶ defensio patriæ, Panorm. in c. non minus. de immunit. Eccles. Necessitas famis, &c. Quia vnica ¶ hominis anima pretiosior est vniuersis bonis temporalibus, d. l. sancimus. in fine. c. annorum. 12. q. 2. Et est bellum cæterorum maiorum incommodorum causa: argumento ab effectu ad causam.

Diluendo obiecta: Primo, non negari potest, summe vtile fuisse Episcopo ære succurri, cum status Ecclesiasticus sit patriæ membrum, quod saluum esse non potuit, toto patriæ corpore euerso, Cicer. lib. 1. offic. arg. l. 3. de reg. iur.

Secundo: Non opus in rem Ecclesiæ pecuniam versam, cum sufficiat patriæ necessitas: Host. in cap. 1. de solut. Panormit. in capit. quod quibusdam. de fideiussor.

Tertio: Non opus fuit Pontificali auctoritate & confirmatione, vt per Panorm. in c. fin. de Eccles. edificand. vel reparandis.

Quarto: Iuramentum ¶ Principis restringitur ad alienationem illicitam, non ad necessariam & vtilem, c. fin. ibi Panorm. de Eccles. edific. vel reparand. Et sic recipit restrictionem à iure, l. fin. C. de cond. indeb.

Quinto: Obligationem etiam ad successionem transmitti; quia Prælati ¶ succedit in vniuersum ius Ecclesiæ, estque heredis loco, l. hereditas. de petit. heredit. vide Alex. in d. c. 1. de solut. ibidem Panorm. Et sequitur accessorium naturam sui principalis, ideoque si iuramento esset vallatus per Georgium A. non posset propterea infringi contractus prætextu inualiditatis. Quia licet iuramentum sit personale, non efficiens ¶ heredem, quoad vinculum spirituale, Innoc. c. veritatem. de iureiur. tamen est reale, & afficit heredem, quoad vinculum temporale, id est, validitate & inualiditate contractus. Et habet contra Reum Episcopum exceptio doli locū, Gloss. Bart. Bald. in Auth. quas edes. C. de SS. Eccles. Panorm. & Dd. c. si quis de reb. Eccles. non alien. Et datur Actio propter pecuniam in Ecclesiæ utilitatem conuersam.

Subscriptus Ioh. F. O.

28. Ianuarii Anno 72. comparuit Aëtrix, petit ius dici, & decisionem fieri.

Procurator generalis dicit: denegando D. G. A. reliquisse diuitem & opulentam hereditatem, & ultra ea, quod Anno 54. in vasis aureis & argenteis, aliisq; mobilibus, valoris 10000. vel 12000. fl. Brabant. Ideoq; sustinebat, ob hoc Aëtricem debere prius ad hoc respondere, illudque credere vel denegare.

Interlocutoria.

Dictum ex quo primus punctus per supra dictum Procuratorem generalem propositus reperitur, articulatus & deductus in suis met scripturis. Imo productionem & examen testiũ desuper fuisse factum, huiusmodi punctum esse impertinentem. Ideo non admittimus. Ad secundum quod attinet, ordinamus Aëtrici, vt illi respondeat, denegat vel fateatur. Saluo iure impertinentium.

29. Ianuarii: Comparuit Aëtrici Procurator, Respondet ei secundo puncto, negando enim; quia se ignorantem eius esse. Vt et dicit contra inutiles propositiones Procuratoris, & proponit literas obligatorias Domini de A. Item confirmationem Capituli. Item moderni Episcopi, tum temporis Decani. Item, quod est executor Domini de A. Repetendo priora.

30. Ianuarii fit relatio nuntii de executione siue presentatione decreti Procuratori generali, ratione Reuerendiss. ad secundum punctum, vt probet.

Deciditur processus, & sententia fertur 8. Febr. An. 72. in hunc modum.

Pronunciatum: Quod actis & deductionibus dicti processus, obligationibusque & probationibus desuper factis & exhibitis, attentis etiã cum aliis Iurisperitis pro more assumptis, communicatis, eorumq; consiliis & opinionibus nostris adiunctis, & quod comperimus denarios in literis obligatoriis coram nobis exhibitis, siue productis mentionatis, cõuersos seu applicatos fuisse pro communi defensione & necessitate Principis & patrie huius, ac aliis rationibus ex Actis resultantibus prædictis. Præfata Domicella, nomine quo procedit, Aëtrix, est in suo arresto, prosecutioneque & intentione bene fundata, condemnando per nos opposcentes. Reseruantur nihilominus suæ gratiæ Reuerendissima, seu Procuratori generali, nomine quo supra, sui regressus atq; recursus, siue cõtra Status suæ prædictæ patrie, vel alios, vti consultum reperiet.

Pronunciatum in præsentia Matthæi H. &c. & eorũ Procuratoris. Ad hoc Procuratori generali, à die hesterno ad hunc diem seruiente intimato, per Ioannem de profunda V. & nostrorum satellitum iuratorum, qui id fecisse testatus fuit. Subscriptum per S. De mandato Dominorum Scabinorum L.

16. Februarii Anno 72. Comparuit Procurator generalis, qui appellauit à certa sententia, per Scabinos lata, ad Dominos præsidentes, tanquam immediate superiores. Quæ est recepta.

ACTA SECVNDÆ INSTANTIÆ, CORAM CANCELLARIO, & Iudicibus ordinarii consilii Episcopi L.

18. Martii Anno 72. post emissam Citationem introducta est appellatio per Procuratorem generalem, & citat. consensum in eius admissibilitatem, saluis suis defensionibus. Constituit Appellatus Iohannes H. Procuratorem Lambertum Fr. Bo. & Br. promittens ratum habiturum: Cauens & obligans domum suam, & generaliter omnia sua bona.

Præfigitur mensis ad producendum acta priora.

26. Martii, datur alius terminus, ad dandum grauamina.

23. Maii, Procurator generalis, & Receptor H. dant Nouationes, id est, Grauamina. Tenor: Petit admitti ad respondendum & probandũ. Quoad formalia, repetit priora acta. Quoad materialia, recenset i. contractum Iohannis H. cum olim Dom. Episcopo, super reditu annuo, & hypotheça Comitatus L. siue bonis mensæ Episcopi.

2. Inde impetratum esse Arrestum.

3. Et citatos Receptores ad solutionem Canonum d. redditus.

4. Omnem occasionem suscitanti processus esse.

5. Quod licet Actores non probarint sufficientem constitutionem d. redditus.

6. Tamen Scabin. non habentes respectum ad vitium nullitatis, & imperfectionem dictarum literarum, adiudicarunt Actoribus suam petitionem.

7. Ad demonstrandam igitur sententiæ iniquitatem, præfatus Procurator dicit, Censuræ, redditus, & alia comprehensa sub receptoria L. Comitatus spectasse ad mensam Episcopalem, spatio 10. 20. 30. 40. 50. 60. & ultra memoriam hominum, annorum.

8. Et ea bona habere omnia priuilegia, quæ habent alia bona Ecclesiastica.

9. Item dicit: quod Episcopatus L. & omnia eius bona exempta sint & libera ab omnibus iurisdictionibus & superioritatibus ordinariis, sintq; immediate subiecta sedi Apostolicæ.

10. Et hæc non possint aliquo modo obligari vel alienari sine consensu & decreto sedis Apostolicæ, ex causis iure expressis, & solennitatibus eiusdem.

11. Et quod ad illa alienandũ nulla subsistat causa in iure fundata. Et quod consensus & decretum sedis Apostolicæ non interuenit. 12. Quia

Quia non sufficit allegatio belli Gallici. Nam eo Anno 52. collecta fuit à statibus summa centum & quatuor millium flor. Brab. pro consuetudine ab Ecclesiasticis & Nobilibus.

13. Item constabit, quod Anno 53. dicti status concesserunt collectam 52000. fl.

14. Pro quibus summis colligendis deputatus fuit ex parte Episcopi Ioan. W. Cancellarius.

15. Qui misit ad status singulos designationem & schedulam, quantam quilibet in contributione solvere debeat.

16. Quæ soluta sunt, nisi à quibusdam, qui adhuc tenentur.

17. Inde sequi, D. A. non fuisse coactum vendere bona mensæ Episcopalis.

18. Quia sufficiebat collecta pro defensione patriæ.

19. Debebat itaque negotium exponere statibus, & ab his petere subsidium, ad quod erat voluntarii.

20. Et tenebantur status, præsertim ob instantem vim publicam.

21. Et licet recepta sit primo ea pecunia, sub spe, quod illos recuperet à statibus, tamen successorem non teneri.

22. Quia etiam postea Anno 55. contributa esse ad hoc 52000. fl. Brab.

23. Et ad hoc deputatos, quos nominat, qui eos florenos colligerent, reciperent, idque factum, inde potuit solui hoc debitum.

24. Quia d. denarii excesserunt expensas per ipsum factas, ideo successorem non onerandum.

25. Negatur, quod constet, eam pecuniam ad necessitatem & utilitatem mensæ Episcopalis conuersam.

26. D. A. instituisse in heredem Comitum ab M.

27. Quam hæreditatem accepit, & est ultra valorem 50000. fl.

28. Ab ipso posse recuperari hoc debitum.

29. Solennitates in alienando requisitas non interueherunt.

30. In specie verò tractatus requisitus, & successiue à sede Apostolica.

31. Contributos esse D. A. ab Anno 54. vsq; 56. 120000. fl. Brab.

32. Qui collecti sunt per Henr. B. nomine A.

33. Non igitur necessarium fuisse, recipere tantam pecuniam.

34. Au. habuisse in suo Palatio Anno 54. vsque ad suum obitum, argentea vasa & mobilia ad valorem 12000. fl.

35. Quæ ante omnia vendi debebant, quam vt oneretur mensa.

36. Inde defuit legitima causa alienandi.

37. Au. habuerit omni tempore maiorem partem censuum & reddituum mensæ Episcopalis, quia semper ei debebatur Canones vnius

integri anni, postquam debiti atq; cessi erant.

38. Ioannem H. Canonicum fuisse pluribus annis Consiliarium, & vnus ex auditoribus Camera rationum.

39. Cui cognita fuit ratio creditorum, & etiam valor bonorum mobilium Episcopi.

40. Fuit ergo in mala fide, procurando alienationem bonorum mensæ; quia sciebat magnam suppellectilem, & medium, talem pecuniam conficiendi, qua venditus est redditus.

41. Capitulum L. in forma iuris non consensisse, nec interuenit tractatus necessarius. Concludit: præfatum onus non esse transfusum in successorem, ideoq; bene appellatum; & priorem sententiam reformandam. Cura expensis.

13. Septemb. Appellati dant responsiones.

T E N O R.

Esse irrelevancia grauamina, ideo non respondendum, &c. vt tamen satisfiat ordinationi, respondent ad 1. 2. 3. 4. 5. 6. articulos, se referendo ad literas acquisitionis redditus. Et dicunt, illas nimis sufficientes, ad habendam solutionem & executionem. Dicunt etiam arrestum legitime factum & executum, iusteq; pronuntiatum per Scabinos L.

Ad 7. 8. articulos credit, Episcopum habere plura bona, census & redditus in Comitatu L. quæ non sint proprie seu præcisè Ecclesiastica, sed principalia & prophana, & pro vsu Imperii recepto, per Principes Ecclesiasticos possunt obligari, interueniente consensu Capituli, citra præuiam, vel præeuntem solennitatem; quia huiusmodi bona non habeant talem prærogatiuam & priuilegium, qualem habent propria bona Ecclesiastica, quæ tamen urgente necessitate, & aliis similibus alienari possunt, *Menoch. tract. de arbit. iud. quest.*

Ad 9. 10. articulos dicunt, Ecclesiam L. esse liberam à iustitia ordinaria, subiecta sanctissimo Papæ & Imperiali Maestati. Sed inde non inferri, alienationem, & hypothecationem non posse subsistere. Siquidem ex actis constet de maxima necessitate, qua existente, licet leges transgredi. Allegat recessus Imperii, quibus statuitur quod sumptus pacis publicæ ad Principes primo pertinet, & etiam subditis repositere. Ideo hoc casu Princeps non habens pecuniam, permittente lege, cum consensu Capituli obligauit mensam Episcopi.

Ad 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. Causam necessitatis esse notoriam; quia hostis tam prope erat apud portam. Ideo non opus consensu Papæ; quia ex mora periculum instans erat. Et adest assertio Principis & Capituli, cui standum, propter Excellentiam & Regal. *Bellon. conf. 49. num. 12.*

Concurrat decretum Ordinum, quo ob necessitatem hypothecatio fieri debuit: vbi &

belli timor sufficit, *Boer. decis. 249. nu. 6.* Fauorem Orphanorum esse ꝑ potio- rem, quam fisci & Principis.

Ad 18. 19. 20. artic. vt ad proximos. Nec releuat, quod Princeps tunc multum habebat in nominibus; quia hoc non debet præiudicare viduæ, & orphanis. Militibus enim non nomina, sed stipendia numerari oportet, & succedit regula, minus esse habere actionem, quam rem. Et ꝑ in dilatione solutionis inest quoque periculum.

Ad 21. 22. 23. 24. artic. quod successor teneatur adimplere obligationem Prælati, suo loco dicendum erit. Imo quod teneatur, quam diu viuit; quia approbavit hic Princeps, tunc Decanus, *c. veniens. de transact.*

Quia etiam si contractus, de quo hic, fuisset personalis, hoc est, non cessisset in utilitatem Ecclesiæ vel ditionis, tamen valet in præiudicium contrahentium.

Ad 25. articulum dicunt contrarium esse verum, idque apparet; quod quia expositi sunt huiusmodi denarii, lus præsumit necessitatem tunc subfuisse, & confitit de bello, non aliter probanda. Prout & tali casu Princeps collectas indicare potest, non docto aliter de necessitate publica.

Ad 26. 27. 28. artic. referunt se ad testamentum D. de Au. & eius executores, non posse hocipis præiudicare: ligant enim pacta prædecessorum successores.

Ad 29. 30. artic. Solemnitatem sufficientem fuisse seruatum dicti contractus, nempe iusta causa, Timor scilicet belli. Licet in alienatione duo requirantur, Forma scilicet, seu solemnitas, & iusta causa.

33 Tamen valet ꝑ contra solemnitatem, si cessit in utilitatem & præseruationem, vt in Parlamento etiam Parisiis pluries iudicatum dicit *Molin.*

Ad reliquos articulos se referunt ad rei veritatem, negant eorum contenta: sibi sufficere, quod bona fide contraxerunt, & quod pro cõseruatione patriæ pecunia est applicata. Malam igitur esse recompensam hanc. Concludit, confirmandam sententiam Scabinorum, cum Expenfis.

20. Septemb. excipitur contra responsiones quasdam, petitur vltius responderi.

3. Octobr. dantur vltiores responsiones.

T E N O R.

Ad 7. 8. Articuli dicunt se vltra sua præconfessata de illorum contentis nihil credere.

Ad 9. & 10. vt iam.

Ad 11. 12. 13. 14. 15. 16. similiter.

Ad 22. 23. 24. Artic. credunt, quatenus constare potest, aut est, sed non quod sibi præiudicium posset generare, nec credunt eos veros ad effectum & finem, ad quem intendunt.

Ad 26. 27. 28. Art. se referunt ad testamen-

tum D. Au. & heredes ibi nominatos, ad quos Appellans recursum habere potest pro suo interesse & damnis, & non potest nocere Appellatis.

Ad 31. 32. 33. artic. sunt facti alieni, non credunt.

Ad 37. 38. artic. Nihil sciunt de contentis 37. artic. Credunt tamen, quod Ioan. H. Decanus fuit Cõsiliarius D. de Au. & in Camera computationum. Sed quod ideo sententia debeat retractari, & articuli sint releuantes, etiam probati, non credit.

7. Octob. præfiguratur octo dies ad exhibendum omnia, & in causa concludendum.

11. Octob. admittuntur testes Appellantium ad probandum.

NOTA: Dantur aliquot termini ad producendum, etiam ex gratia speciali: Tandem proceditur in examine.

9. Nouembr. Appellati dant interrogatoria.

1. Committunt Commissariis generalia interrogatoria.

2. Reperunt literas obligationis & consensus Capituli.

3. An non sciat, quod tempore, quo Gallus magno exercitu erat in Campania, depopularit & exusserit plures villas & oppida, castra & fortalitia patriæ L.

4. An non sciat & notorium sit, quod Gallus inimicus erat capitalis D. de Au. & per consequens, Caroli V. & Imperii, cuius & patriæ L. est membrum.

5. An non Gallus tunc occupauit limites patriæ, ita vt ob summum periculum necessariam fuerit, citra dilationem colligere exercitum.

6. Ad articulos 12. 13. & alios subsequentes: An sciat, quales collectæ & impositiones factæ fuerint, & cõcordatæ p̄ status? Quo año & die?

7. An non status patriæ se non possint adunire, nisi lōga adhibita difficultate, & magno tempore interuallo, sic vt in casu necessitatis subitæ tardius esset, atq; magno pere periculosum, eatenus expectare, donec Princeps atque protector patriæ collegisset pecuniam.

8. An non eo tempore non erant paratæ collectæ, ad colligendum militem sufficientes?

9. An non viderit euenire, q̄ non obstante certa collecta, tamē status intra aliquot annos non potuerint colligere, vix ad dimidietatem, præsentia paupertate & facta conditione?

10. An non tempore contractus Episcopus moderius fuit Decanus, qui cum confratribus post longam deliberationem consensit, non aliud re, erentes expeditius remedium pro patriæ cõseruatione.

11. An bene sciat, quanam bona mobilia D. Au. tunc habuerit, cuius valoris, vnde illa proueniebant, an illa ex tunc erant sufficientia pro illa necessitate?

12. An non huiusmodi bona vteuilia ita erant necessaria pro vsu aulæ, vt facilius & cum
minori

minori interesse ad certum tempus obligari potuerit mensa, quam sua utensilia destrui, & fusioni exponi.

13. An non verum, quod etiam si utensilia & vasa magni valoris fuissent: tamen non extitisse homines, qui tantam pecuniam in promptu haberent, pro emendis & soluendis istis vasis.

14. An non modernus Episcopus, cum rebellarent quædam oppida, tot habebat bona, quot habuit D. de Au. tempore belli, cum Gallus inuasit patriam.

15. An non modernus Episcopus magis duplo impignorauit super fructibus mensæ Episcopalis, tam per hypothecationem dominiorum, quam venditione nemorum, pratorum, & aliorum bonorum immobilium, quam suo tempore fecit D. de Au.

16. An non obligatio per D. Au. tam erat necessaria, & plus quam quæ postmodum facta est?

17. An non recordentur, quod Aëtrix tempore contractus erat vidua, & habebat filios duos orphanos, ad quos pecunia pertinebat, quæ erat in manibus Ioannis H. Decani F. sic scilicet, quod ea pecunia nequaquam otiosa esse debeat?

18. An non modernus Episcopus existens Decanus L. fuerit cū aliis executor testamenti D. Au. idque post solus suscepit.

19. An non D. Au. tanquam nobilis & magnificus, habuerit ex suo patrimonio bona mobilia, & suppellectilem argenteam, ante Episcopatum adeptum?

20. An non meminerint, quod d. pecunia numerata fuit, ob vigentem necessitatem bellorum, & pro defensione Ecclesiæ, & vniuersaliter totius patriæ.

21. An non verum sit, quod bona obligata, sicut bonum prophanum, quod cessante necessitate obligari potest, & citra alias solennitates hypothecari?

22. An non bene sciant, quod pecunia exposita fuit deputatis Episcopi? Sed & quod applicata in solutionem stipendiariorum per Episcopum Electorem. Et scientiæ suæ rationes dicant.

Sequitur nunc depositio testium, ex parte Appellantium productorum, quam hic inserere non est nostri Instituti.

9. Decembris, ad Citationem emissam fit deputatio, ad videndum recipi documentum & inuentarium, à Procuratore generali productum.

Datur supplicatio à Procuratore dicto, qua petitur à Decano & Capitulo L. vt sibi comunicetur ex testamento D. de Au. & inuentario, quæ detinentur in Archivo ipsorum, copia Inuentarii bonorum mobilium Domini

Au. & extractus clausulæ testamentariæ institutionis heredis, ad se in d. causa iuandū, pro defensione iuris Domini Episcopi.

Decernuntur supplicanti Copiæ petitiæ, iuribus scribentis saluis: factum 28. Nouemb. Anno 72.

20. Decemb. Exhibitum & reproductum per Procuratorem generalem L. Inuentarium bonorum mobilium D. de Au. in manibus Notarii Capituli L. existens ad requisitionem Procuratoris.

Sequitur memoriale instructionum, pro Anna V. contra Procuratorem generalem: Tenor. Procuratorem generalem in grauaminibus principaliter deduxisse, quod D. de Au. reliquerit magnam & opulentam successionem, & super his omnes suas allegationes conflauisse & edificasse massam scripturarum. Sibi datos esse terminos ad probandum, sed in his nihil præstitisse. Tandem conclusum in causa, & reconclusum, idque in rem iudicatam abiisse. Iam vero iterum quæri sub eis fugia, & motam necesse, ne causa decidatur. Placeat Dominis considerare bonum ius Aëtricis, & iactantiam nudam Procuratoris, & idcirco recusari vteriora retractatoria, siue prorogationem, & quod hoc sit faciendum, implorat officium Iudicis. Protestand.

Sequitur alius supplex libellus, Annæ de V. Tenor. Esse conclusum in causa, iura scripturarum collecta. Rogat vt pronuncietur, nec amplius differatur, cum acta sint compendiosa & ius clarum.

Sequitur alia supplicatio Procuratoris generalis: Tenor. Cum requisiti sint Iudices ad habendum Iurisperitos ad decisionem causæ pendentis: Petit, vt idonei assumantur, medio iuramento, quod non sint partiales.

Sequitur clausula testamenti. Tenor & Summa. Instituit in omnibus bonis, mobilibus & immobilibus (præter legata) heredem Carolium de Br. Comitem de M. ex nepte sibi consanguineum. Et substituit ei prolem eius legitimam. Si vero sine liberis decesserit substituit prolem Ioannis Comitis ab Ost-Frisia, Nepotes ex sorore testatoris. His omnibus prolibus supra dictis non existentibus, substituit prolem Georgii de Br. fratris prædicti Caroli.

9. Decembr. Procurator Aëtricis recognoscit extractum testamenti, sed negat eius renorem releuare Appellantem, vel ei prodesse. Deinde significauit: Notandum esse, quod modernus Episcopus tunc fuerit Decanus, & executor testamentarius, per hoc acceptauerit dictam executionem vna cum infinitis rationibus, in processu deductis, quibus insitit Appellata.

28. Ianuarii Anno 73. Procuratores Appellatiæ comparuerunt, & petierunt sententiam.

Procurator generalis iactat se velle demonstrare, primo: D. de Au. reliquisse opulentam successione, in vasis aureis & argenteis, & aliis mobilibus. Secundo: ad valorem 10. vel 12. millium florenorum Brabantinorum. Sed debuisse dominam Appellatam, antequam ulterius procederet, respondere, idque fateri vel denegare.

Procurator Appellatæ hoc contradicit.

Fertur interlocutoria: *Tenor.* Priorem punctum, per Procuratorem generalem oppositum, esse impertinentem, & inadmissibilem, ideoque non admissum. Sed ad secundum punctum Domicellam debere respondere: Saluo iure impertinentium.

29. Eiusdem: Procurator d. Appellatæ protestatur contra producta & allegata post conclusionem in causa: sed saluis exceptionibus dilata litis. Respondet ad secundum punctum proximæ interlocutoria, negando eum; quia sunt eius ignari. Ulterius proponit & repetit priora, & quidem ipsas literas obligatorias, consensum capituli: executionem testamenti per modernum Episcopum factam, & alia deducta & allegata.

Præfigitur terminus ad octo dies proximos pro audienda sententia sub comminatione, quod siue compareant, siue non, nihilominus tamen ad partis præsentis instantiam fieri debeat, quod Iuris.

30. Eiusdem, refert nuncius siue satelles, factam notificationem Procuratori generali, ratione termini & responsionis.

23. Februarii interlocutum: Quod Iudices velint assumere Iurisperitos non suspectos, expensis partis petentis assumptionem illorum: Et Procuratores partium declarabunt Iurisperitos, quos existimant sibi suspectos, intra diem Sabbathi proximam. In præsentia D. V. declarantis, se nolle dare suffragium, neque opinionem suam in præsentia causa.

28. Februarii, prorogatur ad diem Martis proximam.

9. Maii. Ad hanc diem citati sunt partes, ad audiendum ius.

Sequitur relatio facta per Iurisconsultos assumptos, ut sequitur.

Præmittitur, qualiter sibi remissa acta diuulgerent ponderauerint: velint solummodo præcipua argumenta breuiter explicare. Episcopum Ioannem de Au. in literis obligatoriis narrare, in Comitiis An. 52. decretam fuisse summam 104000. flor. Brab. ut conscriberetur miles. Cum autem hæc summa difficulter esset colligenda, opus fuisse in promptu 32000. fl. Brab. ad eam summam esse recepta 6400. fl. à Curatore Ioann. H. cum consensu capituli. Sed inde non extitisse tantam necessitatem, vt

solennitates & requisita iuris seruari non deberint, & superior commode & ante periculum consuli non potuerit. Quia à die memorati subsidii, vsque ad datum concessi redditus fuisse quinque menses, intra quos facili negotio subsidium colligi, vel solennia peragi potuissent. Hoc affingunt, quod nusquam in prima instantia neque ex congrua articulatione partis agentis, nec ex probationibus apparuit præcise, de ea tanta necessitate secundum tempus constituti redditus, vt sit mirum de Scabinis & Iurisperitis, qui acta non nisi perfunctorie peruolarunt.

Verum hic scrupulus eueri potest ex his, quæ in hac instantia ex propriis Appellantis productionibus ad anteriores Appellatæ probationes demum accesserunt. Probatum enim hic, sortem prædictam fuisse non solum acceptam, sed etiam reipsa ærogatam in præsentem necessitatem, collecti militis pro defensione patriæ, quæ erat constitutionis redditus tempore, vt habent dicta testium. Siquidem certissimum est, Gallum eo tempore inuasisse viciniam & patriam, & factum hostem Episcopatus. Per necessarium igitur fuit, imo & pium, bona mensæ Episcopalis oppignorari, Statibus comprecantibus, vt iam sit extra controuersiam, constitutionem redditus propter pietatis & summæ necessitatis causas, etiam in consulto Pontifice, aliisve solennitatibus, subsistere, per *Panorm. & Felin. in c. fin. de Eccles. adif. vel reparand. vbi dicunt, non opus consensu Papæ, quando periculum est præsens. Felin. c. cum accessissent. de consit. n. 22. De reliquis effectibus necessitatis vide in c. querelam. de iureiur. Abb. in c. non minus. de immunit. Eccl.*

Præmissa maxime procedunt, quando bona Episcopi & capituli sunt diuisa. Et Episcopatus præsupponit bona ad suam administrationem pertinentia, pro alienatione temporalium, causa pietatis, vel necessitatis. Tunc enim tradunt Dd. sufficere tacitum consensum Capituli, *Rebuff. in compend. alienat. rer. Eccles. in verb. conuientia. nu. 158. Dom. in c. 1. de reb. Eccles. non alien. lib. 6. Cardin. Zabarell. in clem. 1. vers. 29. de reb. Eccl. non alienand. facit Ias. l. & ab antiquis. num. 7. C. de rest. Damb. in tract. subhast. c. 1. n. 35. vers. 4.*

Secunda est quæstio, An successor teneatur Decisio habetur, in c. 1. de solut. vbi traditur, successorem teneri ad debita prædecessoris, pro necessitate Ecclesiæ, *Ias. conf. 221. vol. 2. Panor. in c. quod quibusdam. de fideiuss. & in c. ex præsent. de pignor. Din. c. ratum. de reg. iur. in 6. nu. 16. vbi dicit, gestum ratione Ecclesiæ successor potest ratum habere.*

Concludunt, obligationem controuersam transire in successores, ac idcirco illius executioni intentatæ locum esse. Postmodum occurrit dubium: Quod prior sententia concepta est in personam viduæ, de cuius tamen interesse, quoad

quoad reditum, nihil constat, & is in capita filiorum creatus inueniatur, ideo putat, sententiam priorem reformandam, ita, quod videlicet processus, quoad matrem, fuerit inutilis, tamen respectu filiorum valere. Et quia etiam appellatio sit communis, sed ex libello Appellantiu constat petitum, vt pronuntietur super negotii principalis meritis & obligationis effectu.

SENTENTIA PRÆAMBULA.

Consilium ordinarium Domini Gerardi, Episcopi L. Notum facimus omnibus & singulis, quod cum Seruatius L. vti suæ gratiæ quaestor, siue Receptor H. nec non Procurator fisci suæ gratiæ, Appellantes à quadam sententiâ per Scabinos L. die 8. Febr. Ann. 1572. cõtra ipsum, & pro A. de V. I. & M. H. filiis eius, Appellatis pronuntiatâ, ad nos nostrumq; tribunal appellasset. Quæ quidem sententia ex nonnullorũ Iurisperitorum consilio, actis, causæ meritis, instrumentis obligatoriis & probationibus factis, atrentis. Et quoniam nummi, quorũ mentio in obligationis instrumento, coram edito, in defensionem cõmunis patriæ, & necessitatẽ Principis conuersi comperiebantur, absq; causis & actis apparentibus pronuntiarũt, Appellatos originarios recte arrestum interposuisse, iusteq; egisse opponentibus, & nunc Appellanti- bus, in liti sumptibus (seruato nihilominus suæ gratiæ, vel eius Procuratori, vel cõtra status suæ patriæ, aut contra quos sibi comodũ videbitur regressu) condemnatis, vt in illa sententia latius expressum erat. Et insuper dicti Appellantes per impetrationem nostri mandati citatorii, in inhibitorii & pœnalis, nec nõ per citationẽ in Appellatos insinuatam, & ad certam diem iuridicam seruientem, qua Appellati monebantur certa die comparere, appellationemq; introduci, nec non in causa, prout iuris esset, procedi, visuri, appellationem suã introduxissent, seu prosequi cõpissent, termino que seruiente ac declaratione per ipsos facta, quod nouis allegationib. vti vellent, scripturas vulgo, nouitates inscriptas cõpluribus grauaminibus refertas, ac contententes, iuste à sententia Scabinorũ prouocatum, ideoq; sententiã, vnde prouocatum fuerat, per nos reformandã, & eos ab intentione & petitione originariorum actorum, cum cõdemnatione expensũ rũ absoluendos, rationibus & causis in dictis scripturis, vulgõ nouitates dictis, latius expressis, & breuitatis gratia prætermisissis edidissent in eorum probationem. Verum dicta vidua aliis scriptis instructius ad priorem sententiã confirmandã, ac Appellantes in omnibus expensis & interesse condemnandũ. Quibus hinc inde deductis, & facta conclusionẽ, citatis partibus ad sententiam, ipsis & eorum Procuratoribus præsentibus, pronuntiauimus in hunc modum.

TENOR SENTENTIÆ.

In Causa appellationis, quæ coram nobis inter Seruatiu L. suæ gratiæ reuerendissimæ Receptorem H. nec non suæ gratiæ fisci Procuratorem, Appellantes ex vna: & Domicellam Annam V. viduam quondam Matthiæ H. Ioh. & Matthiam H. eius filios, Actores originarios & Appellatos, partibus ex altera, ius dicentes per hanc nostram sententiã diffinitiuam, quã de Iurisperitorum, quibus acta communicata fuerunt, consilio & assensu ferimus in his scriptis, actis, tam prioris, quam posterioris instantiæ attentis, neque obstantibus præsentis per Appellantes coram nobis nouis deductis. Dicimus, per Scabinos L. prioris instantiæ Iudices bene pronuntiatum, & ab eorum sententiã, quam ideo confirmamus, male prouocatum, ita tamen, vt illius commoda applicentur & conuertantur secundum tenorem obligationum, cuius in actis fit mentio: Appellantes Appellatis in expensis huius instantiæ, quarum taxationem & moderationem nobis referuamus; condemnantes. Datum in dicto consilio, sub sigillo ad causas imprimi solito, & hic inferius impresso: Anno Domini 1573. die 9. Maii.

Ad mandatum Dominorum meorum, Cancellarij & consiliariorum, Consilij ordinarij, Reuerendissimi Episcopi L. in fidem Actorum supra scriptorum ex originalibus transsumptorum.

ACTA CAMERÆ.

10. Septemb. Anno 73. W. reprodicit Citationem, Inhibitionem, Copiam compulsoriam, nu. 1. 2. 3. Et sic formalia iustificata.

Sylu. dat mandatum pro Appellatis, nu. 4. sufficiens. Et cum Seruati L. Consortis nullã fiat mentio, contra quem in prima instãtia decreti sunt processus, vult audire, an Procurator W. dius nomine velit comparere, & acta producere.

W. dat instrumentum appellationis & insinuationis. Omnia sunt iusta. Sententia lata 9. Maii, Anno 73. Appellatum 14. eiusdem, Anno eodem.

24. Septemb. interlocutum, vt W. nomine Appellantis ad proximã se legitimet, sub cõminatione proclamatis.

25. Septemb. W. dedit copiã mandati generalis. Nõ videtur sufficiens, vt supra in princ. dictũ.

24. Nouemb. W. dat instrumentum requisitionis actorum. Obtinet ad productionem actorum tres menses.

1. Martii Anno 74. W. petit prorogationem ad tres menses.

2. Martii Sylu. concedit tres menses, & petit decerni citationem contra Capitulum; quia in obligatione comprehendatur.

4. Martii decernitur citatio.

26. Maii W. dedit acta priora sigillata, petit Aduersariū ad recognitionem sigillorū compelli, & ad libellandum terminū ordinationis.

Sylu. recognoscit sigilla bona fide, salua veritatis substantia. Consentit in publicationem.

5. Octobr. W. dat nomine Consortis mandatum procuratorium, pro Seruat. Receptore, quod sufficit. Item libellum articulatū: Cum nominatione Commissariorum.

TENOR LIBELLI APPELLATIONIS.

Præmissis solitis, & litis contestatione affirmatiua, & petitione admissionis ad probandum.

1. Articulus. Cum quondam Dominus Iohannes H. Decanus F. & Canonicus L. nomine dictæ viduæ & filiorum, à Domino Georgio, Episcopo L. prætenderent, acquisiuisse redditum annuum 400. florenorū Brabantinorum, pro summa sex millium quadringentorum, florentiorum, ad ratam denarii decimifexti, eiusdem monetæ emptum. Resp. ad 1. & 2. consistunt in tenore contractus.

2. Item D. Georgius hunc redditum super bonis suis Episcopalibus, præcipue super bonis Comitatus L. assignasse & hypothecasse dicitur, & mandasse, vt redditus huiusmodi per Receptorem pro tempore bonorum & emolumentorum d. Comitatus, d. viduæ & liberis quotannis solueretur.

3. Quæ e d. Appellati ob diuersos Canones decurios, Receptorem moderni Episcopi L. bonorum, in d. Comitatu L. sitorum, superioribus annis L. auctoritate Scabinorum L. arrestari & detineri fecerunt. Resp. esse legitime factam arrestationem.

4. Vnde coram Scabinis inter partes institutus processus. Resp. credit.

5. Coram quibus, licet de constitutione hypothecæ redditus sufficienter probatum nõ fuisse. Resp. ad 5. 6. nõn credit.

6. Tamen ipsis inique redditum esse adiudicatam.

7. Appellatum ad consilium ordinarium L. Resp. ad 7. 8. credit. Sed nullitatem & iniquitatem obiectam non credit.

8. Qui confirmarunt & approbarunt eam nullitatem & iniquitatem 9. Maii, Anno. 73.

9. Nullitatem & iniquitatem deducendo dicit, quod collatione literarum præteritæ constitutionis redditus, ad Canones, leges, recessus & ordinationes Imperiales facta, euidenter ex ipsarum literarum inspectione & collatione de nullitate & iniquitate assertæ constitutionis apparebit. Resp. non credit verum.

10. Dominus Georg. hunc redditum super bonis Episcopalibus & Ecclesiasticis, citra cõ-

sensum sanctæ sedis Apostolicæ, non obseruatis quoque aliis solennitatibus in bonorum Ecclesiasticorum venditione requisitis, constituere omnino, & Actoribus vendere non potuit. Resp. Iuris.

11. Cumque Episcopatus L. sit feudum Imperii, non potuisse sine consensu Imperatoris validè hypothecari. Resp. facti alieni, iuris, & non responsalis.

12. Maxime cum Comitatus L. sit de dependentiis Principatus L. & in inuestituris nominatim expressus. Resp. vt iam.

13. Quin etiam posito, hunc redditum vere constitutum fuisse, & iuxta iura: tamen nõ possent Appellati à successore D. Georgii in dignitate, sed ab ipsius heredibus exigere. Respon. non credit.

14. Pro consuetudine vero Ecclesiæ L. hætenus ab immemoriali tempore obseruata, & ex speciali sedis Apostolicæ dispensatione D. Georg. ex testamento heres exiit Dom. Carolus de B. Comes M. Resp. 14. & 15. alieni facti.

15. Qui hereditatem maximi valoris agnouit, seque pro herede gessit.

16. Ideo modernus Episcopus hos Canones soluet, aut alienationem ratam habere nõ debuit, sed heres. Respon. alitius.

17. Porro pro Canonibus Receptor Episcopi auctoritate Scabinorū L. arrestatus fuerat. Resp. vt ad 3.

18. Sic etiam modernus D. Episcopus ad contractus per suum prædecessorem celebratos approbandum, & debita per eum relecta exoluendum teneretur, quod tamen non creditur. Respon. ad 18. 19. 20. Iuris, non responsales.

19. Iuris, ad ea solummodo debita successorem Ecclesiasticum teneri, quæ iuste iniuerant sic in dignitate prædecessores, & quorum pecuniam in utilitatem Ecclesiæ veram esse constat.

20. Vt cum alias necessitas inuitabilis ad venditionem bonorum suorum Ecclesiam cogebat.

21. Sed de neutro horum exactis constare. Resp. non credit.

22. Ad defensionem patriæ Anno 1542. & 1543. aduersus hostiles incurfus G.lli, status Leodientes conscripserant subsidium Ordinibus ducentorum & octo millium florenorum, monetæ Brabantinæ, ab omnibus dictæ patriæ Ordinibus colligendum. Resp. ad 22. & 23. articuli alieni facti, & non responsales.

23. Cuius subsidii summa, statum Ecclesiasticum, personas Ecclesiasticas, Ecclesiasticæ bonæ possidentes concernens, at tendit ad nonaginta milia florenorum, & paulo amplius.

24. Porro pro Receptore dicti subsidii gessit prædictus quondam Dominus Iohannes H. tunc Decanus L. qui etiam subsidium eius

eiufmodi à diuerfis Prælatiſ, Collegiis, Monaſteriis, piis locis beneficiariis, Officialibus & Adminiſtratoribus Eccleſiaſticis hoc nomine percepit & collegit? Reſp. fuiſſe quidem, ſed non ſolum Receptorem d. ſubſidii, qui nominantur ſimul colligentes, & qui deputatiſ rationes iuſtas in ſuper reddiderunt, quas deputati approbarunt & confirmarunt.

25. Vnde multis numeris accepit ſummas, excedentes ſummam illam ſex millium quadringentorum florenorum, qui per ipſum met nomine Appellatorum dicuntur numerati pro controuerſio redditu comparando. Reſp. ad 25. 26. 27. non credit veros. Appèdix habet, quod fit iniurioſa calumnia, & ſupra d. ſubſidii eſſe de Anno 42. Hoc vero de Anno 52.

26. De quibus hæcenus non dedit rationes & computum.

27. Quare ipſe Decanus potius debuerat pro deſentione patriæ, quæ reliqua habebat, ipſe reliquos impendiſſe, quam pecuniam facere propriam, aut ſuorum nepotum, & ex illis redditum ſuper bonis menſæ Episcopaliſ comparare.

28. Dicitur Decanum fuiſſe fratrem M. H. mariti Annæ, & patris harum prolium. Reſp. credit.

29. Præterea d. Decanum tempore mortis habuiſſe notabiles Colonias, cenſus, redditus, & bona immobilia, & poſt ſe reliquit. Reſp. ad 29. 30. 31. veros, ſed Appellatos non fuiſſe eius heredes, licet legata quædam, vigore ſui teſtamenti, acceperunt.

30. Appellatos ei, tanquam heredes, ſucceſſiſſe.

31. Iidem ea bona poſſederunt ſtatim, & adhuc poſſident.

32. Et quatenus ipſorum pecunia redditus controuerſius fuiſſet emprus: tamen ſicut ſucceſſores patrii ſui, d. Episcopo & Principi, ad reliqua nomine eiufdem ſui patrii reddenda tenentur & adſtricti ſunt. Reſp. ad 32. 33. non credit, proteſtando ſuper iniuriis.

33. Quæ quidem ſumma reliquarum partium aſſerti redditus longe ſuperaret, ita vt in euentum, ſi Princeps eſſet obligatus, compenſatio ipſo iure minus debitum extinxiffet.

34. Omittit nullitatem proceſſus, & quod inhibitorium fuit per arreſtum inſtitutum coram Iudice incompetente, & qui ratione domicili vel contractus de cauſa cognoscere non poterat. Idque tam contra iura communia, quam ſpecialia huius facti Romani Imperii Conſtitutiones.

Reſpond. ad 34. 35. 36. 37. 38. 39. non credit veros, præſumi omnia legitime acta, & de nullitate fruſtra querelam fieri, vbi de meritis cauſæ factis conſtat.

35. Hanc cauſam, quoad Eccleſiam ſpectat, & bona Eccleſiaſtica concernit, non coram ſe-

culari Iudice, ſed Eccleſiaſtico tractanda.

36. Vel ſaltem coram Cæſarea Maieſtate, aut hoc iudicio Camerali, cum de feudo ab Imperio immediatè dependenti, feudi obligatione & hypotheſa ſuper ea conſtituta agatur, contra Principem Imperii.

37. Quæ non niſi coram Imperatore iuxta Ordinatum Imperii conueniri, vel alias ſecundum exemptiones in corpore reſeſſu Imperii clauſas in ius trahi debuerat.

38. Alias proceſſus inſtituti nullius ſunt roboris & momenti.

39. Procurator vero, qui coram Scabinis Leodiienſibus litem dicitur conteſtatus, ſufficienti mandato conſtitutionis, quale de iure requiritur, non erat munitus.

Petit pronuntiari, bene appellatum, & ſententias priores reuocari, reformari, caſſari & annullari. Cum clauſula ſalutari.

Item nominationem Commiſſariorum num. 11. Petit commiſſionem cum clauſula tranſſumendi documenta, & quatuor meſes pro prima dilatione.

6. Octobr. Sylu. conteſtatur litem negatiuè, petit in communi forma.

W. generalia, repetit libellum, petit ei reſponderi, & ad hoc terminum dari.

Syluius obtinet terminum Ordinis.

15. Decembr. K. pro Sylu. dedit Exceptiones contra libellum: Cum euentualibus reſponſionibus num. 12.

T E N O R.

Acceptat proficua, repetit ordinationem, qua non licet Appellantibus, ſi non habent aliquid noui præbare, acta priora articulatim reiterare, & quaſi actum agere, ſed tenentur concludere, vel cauſa pro concluda, reiectis grauaminibus acceptari. Quod autem iam plenè eadem in effectu deducta ſunt, patet, ſi conferantur acta priorum inſtantiarum cum articulis.

Nam à primo uſque ad 23. articulum inſiſſe plane nihil aliud, quam priora, otioſe repetuntur.

Articulus vero vigefimusquartus cum 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. omnino ſunt impertinentes, irreleuantes, odioſi, tacita veritate, cum iniuria deſuncti emiſſi: cum Appellati fuerint ſolummodo legatarii, & modernus Episcopus confirmari contractum: iam contra proprium factum venit.

Nullitas obiecta non eget reſponſione, quia notiffimum, quod vnus filiorum ſingulis actibus iudicialibus interſuit, & ratum habuit omne id, quod Procurator egit, & Iudices decreuerunt.

Admirandum, quod ex aduerſo contraria allega-

allegare non pigeat. Nam in nouitatibus secundæ instantiæ dixit, bona obligata esse subiecta Pontifici immediatè. Iam vero dicit mediatè Imperatori. Similiter iam in 12. articulo dicit, bona esse feudum Imperii, & sine cōsensu Imperatoris pignorari non potuerint.

Cum itaque manifestum sit, eadem iam repeti, & ius eiusmodi superflua non admittat, ideo petit articulos, tanquam odiosam repetitionem priorum, & sic irrelevantes nō admitti, sed causam pro conclusa acceptari, & pronuntiari definitiuè, vt ante petiit. Cum expensis, damnis & intereffe.

In euentum respondet articularis, cum clausula, saluo iure impertinentium, & non admittendorum, vt *supra*.

Wild. petit terminum ordinationis.

7. Ianuar. Anno 75. Wild. reprodicit acta priora.

4. Februar. Syluius iurat de calumnia.

20. April. W. petit 3. menses ad exceptiones agendum, & ad iurandum de calumnia.

29. April. Sylu. dedit auscultatam copiam clausularum ex libro rationum Iohannis H. olim receptoris, contra diffamationem, 25. 26. 27. 32. 33. articuloꝝ libelli.

TENOR fol. 1. & 2. habetur, quod recepetit & expenderit Iohannes H. receptorio nomine, &c. Deinde eodem folio secundo habetur ita: Præsentes computationes fuerunt, saluo semper iustiori calculo, per venerabilem Dominum Iohannem H. Decanum F. eam earum mandatis & quitantiis in manibus nostris dimissis, coram nobis infra scriptis, per statum Ecclesiasticum deputatis exhibitæ, passatæ, & admittæ die 20. mænsis Iul. Anno 1549.

Iohann. W. B. *subscr.*

4. Maii præfigitur Wildh. vt agat & iuret, vt petiit, sub comminationibus.

5. Iul. W. iurat de calumnia, aliàs petit pro rogationem ad 3. Monat.

11. Octobr. W. dicit cōtra Exceptiones grauiamini 15. Decembr. nuper productas, generalia repetit sua grauiamina, petitque, vt per se petiit.

19. Octobr. Sylu. generalia repetit 15. Decembr. productas Exceptiones, petit, vt antè, submittendo.

15. Decembr. W. petit in puncto principalis negotii conclusionem nuper factam ex officio rescindi, & ex speciali Aduocatorum iussu exhibet articulos Additionales, cum petitione & protestatione. Item dat petitionem exhibitionis registorum.

TENOR ADDITIONALIUM.

In exordio petit illos ad probandum ad-

mitti, & prius nominatos Commissarios deputari.

1. Olim vixisse Dominum Georgium Episcopum L.

2. Is Episcopus & Comitatum L. ab Imperatore Carolo in feudum habuit.

3. Qui non potuit obligare, vel hypothecare de dicto principatu.

4. Nisi ob causas in iure sancitas.

5. Nec potuit deteriorare sine consensu Imperatoris.

6. Hinc non potuit 400. fl. vendere super d. Comitatu sine consensu.

7. Quin etiã cum d. Principatus & Comitatus pertineat ad Ecclesiam, non potuit obligari sine consensu summi Pontificis.

8. Cuius consensus non intetuenit.

9. Necessarius etiam consensus erat Capituli L.

10. Qui etiam non extat.

11. Immobilia Ecclesiæ nō posse vendi, nisi ob euidentem necessitatem.

12. Vel ob æs alienum, quod alia ratione non potest extingui.

13. Vel si subsit notabilis Ecclesiæ utilitas.

14. Aut redimendi sint captiui ab infidelibus hostibus.

15. Quarum causarum nulla extitit, cum venderentur hæc bona.

16. Quod enim Rex Galliæ bellum inferret L. locis ditionis L. non fuit tanta necessitas, vt venditio fieri debuerit.

17. Alia enim ratione patria defendi debebat & poterat, quam si bona Ecclesiastica venderentur.

18. Quãpropter status L. concesserunt Episcopo contra hostem illum contributionem centum & quatuor millia florenorum, à toto ordine colligenda.

Idque factum Anno 1552. tempore reditus venditi.

20. Cum prædicta summa sufficeret, status contribuerunt insuper 52. millia florenorum.

21. Inde apparere, Dom. Georg. nulla necessitate pressum ad venditionem bonorum Ecclesiæ.

22. Præterea Episcopus suis propriis viribus, & in solidum solus defendere aduersus tam potentem hostem, vt non poterat, sicut iam non debebat.

23. Cum eius defensio ad eum solum non spectaret.

24. Nam hæc loca, quæ tum Francus oppugnabat, spectabant ad defensionem Imperatoris, & omnem ordinem totius Romani Imperii.

25. Debit ergo d. Georg. subsidium circuli Westphaliæ, cui subest, vel Imperatoris, & omnium ordinum Imperii implorasse, & non suis viribus se velle defendere.

26. Insuper ordines L. concesserunt Episcopo ab Anno 44. vsq; ad Annum 56. 12000. fl. ad abolenda patriæ extraordinaria onera & debita.
27. Cum ergo ad hoc contributiones sunt datae.
28. Debuit Episcopus abolere redditum prædictum, quem alienarat.
29. Cum summa contributionum lóge superarit hoc debitum.
30. Quapropter in detrimentum sui successoris non debet vergere huiusmodi factum.
31. Non constituisse de necessitate, nec de utilitate Ecclesiæ.
32. Pecuniam non versam in utilitatem Ecclesiæ.
33. Quin etiam constat, redditum non esse emptum ad ratam vicesimi denarii, iuxta constitutionem Caroli V.
34. Ideo debet reuocari, tanquam nullus.
35. Licet esset validus, non tamen debet efficere successorem.
36. Sed potius eius heredem.
37. Qui fuit Comes de M.
38. Qui successit, & pro herede se gessit.
39. Ex indulto enim Pontificis factum id testamentum.
40. Debebant igitur Actores ibi prosequi ius suum.
41. Posito, necessarium fuerit vendere redditum: tamen ordo iuris non seruatus.
42. Nam Ecclesiæ comparatur pupillo, cuius bona sine decreto Iudicis non licet quoquo modo alienare.
43. Primò procedi debet ad venditionem bonorum mobilium.
44. Deinde demum ad immobilia itur.
45. Sed D. Georg. habuit plura vasa aurea & argentea.
46. Quorum valor excessit hoc debitum.
47. Debebant ergo prius mobilia eius, quam Ecclesiæ immobilia vendi.
48. Abiàs nulla potest esse causa tam euidēs.
49. Deinde Iohann. H. erat Consiliarius D. Georgii.
50. Quotidie versabatur in Palatio Episcopi.
51. Præsumitur eum fuisse in mala fide.
52. Eumque non latuisse, quod sufficiebant mobilia D. Georgii.
53. Appellatum & Consortes esse heredes Iohann. H.
54. Qui fisco tenentur ad reddendum reliqua, ex administratione publicæ pecuniæ.
55. Adeo, vt Appellanti competat ius compensationis.
56. Et hæcenus de iniquitate.
57. Sed & notorie nullæ sunt sententiæ, quas tulerunt Iudices priorum instantiarum.
58. Nam bona Episcopatus vel sunt imme-

diatæ subiecta sedi Apostolicæ, & summo Pontifici.

59. Vel ratione principatus Imperatori, aut Camera.

60. Vel secundum Austrîag.

61. Vsque adeo, vt Indices L. super his bonis nullam habeant cognitionem.

62. Vnde ex defectu Iurisdictionis nullitas insanabilis resultat.

63. Infert obligationem census esse nullam, vel nõ efficere successorem. Petit, vt ante, cum expensis.

TENOR PETITIONIS, PRO
EXHIBITIONE REGI-
strorum.

Petit sibi integros computus per appellatos exhiberi. Intendit etiam ex illorum inspectione conuincere, Iohannem H. computum finalem nunquam dedisse, & reliqua, vt debebat, intulisse. Et si enim nonnulli subscripserunt rationibus: id tamen cum ea cautela factum, vt error calculi posset quoquo tempore reuocari, & saluo semper iustiore calculo, petens id decerni.

Eodem Sylu. Quia apparet, per hanc nouationem, nil aliud quæri, quam causæ pro tationem, dicit contra petitionem, ratione rescissionis, & omnia alia seruis, & post conclusionem causæ producta, nec amplius admittenda, generalia: petens, cum vtrinque sit conclusum, easdem conclusiones pro ratishaberi, ac desuper decerni, quod iuris est.

Wild. diffitendo allegata: petit vt petitur.

21. Maii, Anno 77. Vom. repetit constitutionem coram Protonotario factam, petendo Actorem omnium copiam, & cum 15. Decembris Anno 75. in hac causa hinc inde sit cõclusum, idcirco repetit eam conclusionem, petendo, vt ibidem petitur.

Wildh. petit copiam: admittit quoque, repetendo submissionem.

Vom. admittit & acceptat, repetens similiter submissionem.

23. Augusti Vom. dat instrumentum constitutionis cum copia: repetit 21. Maii nuper repetitam submissionem, petit decerni, quod iuris.

Wildh. petit copiam & tres menses, quatenus opus, repetit alias factam submissionem. Petit vt petitur.

Vom. admittit spacium trium mensium, repetit submissionem.

Vota Cameralia & Sententias inuenies in penultimo tractatu Symphorem. quorum primum incipit: Cum appellationis remedium non ad. &c.

Alium vero: Tametsi in grauaminibus huius tertiæ, &c.

f. &c.

RELA